

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ
DİL BİLİMİ BÖLÜMÜ**

17. Dilbilim Öğrenci Konferansı

20 Nisan 2024, Çevrim içi

17dok2024@gmail.com

Bildiri Özetleri Kitabı

17. Dilbilim Öğrenci Konferansı

20 Nisan 2024, Çevrim içi

17dok2024@gmail.com

17. Dilbilim Öğrenci Konferansı Düzenleme Kurulu

Dr. Arş. Gör. Kübra KARACA - Ankara Üniversitesi Dilbilim Bölümü Araştırma Görevlisi

Canboray SOYKAN - Ankara Üniversitesi Dilbilim Topluluğu Başkanı

Elif İlayda CANBOLAT - Ankara Üniversitesi Dilbilim Topluluğu Genel Sekreteri

Aslı SOYLU - Ankara Üniversitesi Dilbilim Topluluğu Başkan Yardımcısı

Ebru KÜÇÜKYAĞCI - Ankara Üniversitesi Dilbilim Topluluğu Yönetim Kurulu Üyesi

17. Dilbilim Öğrenci Konferansı Teknik Ekibi

Ali Emre ATAN – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Ege Muammer GÜVEN - Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Egemen GİRAY – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Hasan Görkem KANAT – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Lara KOÇAKER – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Melek ÖZDER – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Sarp YÜCEYILMAZ – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Sibel BENLİ – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Tahsin Gökçe ŞENGÜL – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

Zeynep ŞENDAL – Ankara Üniversitesi Lisans Öğrencisi

KONFERANSTA SUNULMAYA UYGUN GÖRÜLEN ARAŞTIRMALAR

Adli Dilbilimde Dil Kullanım Özellikleri İncelemeleri: Teresa Sievers Davasına İlişkin Çözümleme Denemesi	1
Ferlin Yücel – Mersin Üniversitesi	
Decoding Human-AI Interaction: A Discourse-Historical Analysis of ChatGPT’s Representation on Social Media	2
Zeynep Beste Coşkun – Hacettepe Üniversitesi	
Dünden Bugüne AKP’nin Siyasi Söylemsel Dönüşümü: Bir Eleştirel Söylem Çözümlemesi Örneği	3
Canboray Soykan – Ankara Üniversitesi	
Osamu Dazai’nin “Koş Melos” Adlı Öyküsü ve Türkçe Çevirisinin Gönderimsel Bağlılık Açısından İncelenmesi	4
İrem Bölükbaşı – Ankara Üniversitesi	
Tek Dilli ve İki Dilli İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Okuduğunu Anlama Becerilerinin Değerlendirilmesi	5
Oğuzhan Demir, Mehmet Akkuş – Artvin Çoruh Üniversitesi	
The Attitudes of ELL Students towards Code-Switching	6
Ertürk Akyüz, Tuğba Çıtlak – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi	
The representation of the Karabagh conflict in European press: An analysis from the frame of the DHA	7
Servan Gediz Bakış – Hacettepe Üniversitesi	
Türk İşaret Dilinde Belirsiz Tanımlık Görünümü ve BİR İşareti	8
Aslı Soylu, Ebru Küçükyağcı – Ankara Üniversitesi	
Türkçe Kaynaştırma Sözcüklerde Kaynak Sözcük Sıklığının Etkisi	9
Sibel Benli – Ankara Üniversitesi	
Türkçe Sözdizimsel Yapıda Görsel Dünya Paradigması Örneği	10
Selin Çalışkan – Ankara Üniversitesi	
Türkçede Dilbilgisel Sayının İşlenmesinde Olası SNARC Etkisi	11
Ayşe Öykü Gündüz, Buse Karakaş, Bilal Kırkıcı – Orta Doğu Teknik Üniversitesi	
Türkçede Olay Okumaları	12
Ömer Çağrı Uğurlu – TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	
VowSpace: Bir Ünlü Formant Analizi Uygulaması	13
Ali Çağan Kaya – Hacettepe Üniversitesi	
Züzü ve Kapalı Seslem Kısalması	14
Göktuğ Börü – Selçuk Üniversitesi	

BİLİM KURULU

- Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman KARA - *Erciyes Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Alper KUMCU - *Hacettepe Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Gör. Ata ATAĞ - *Dokuz Eylül Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Gör. Ayten BÜLBÜL - *Necmettin Erbakan Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Gör. Betül ÇETİN - *Dokuz Eylül Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Bünser Dilara KOÇBAŞ DEMİR - *Yeditepe Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Emrah ÖZCAN - *Yıldız Teknik Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Gülin DAĞDEVİREN KIRMIZI - *Başkent Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Hakan CANGİR - *Ankara Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AKKUŞ - *Artvin Çoruh Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Gör. Mustafa Akın GÜNGÖR - *Gazi Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Nurbanu KORKMAZ - *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Oktay ÇINAR - *İstanbul Medeniyet Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Orhan DEMİR - *Başkent Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Gör. Özlem AKSU KURTOĞLU - *Bilkent Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Gör. Özlem DAĞ TARCAN - *Ankara Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Gör. Tarık Uzun - *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Umut Ufuk DEMİRHAN - *Toros Üniversitesi*
- Dr. Öğr. Üyesi Yeliz DEMİR VAN SCHEPPINGEN - *Hacettepe Üniversitesi*
- Arş. Gör. Dr. Abdullah TOPRAKSOY - *İstanbul Üniversitesi*
- Arş. Gör. Dr. Emre YAĞLI - *Hacettepe Üniversitesi*
- Arş. Gör. Dr. Hazel Zeynep KURADA - *Hacettepe Üniversitesi*
- Arş. Gör. Dr. Kübra KARACA - *Ankara Üniversitesi*
- Arş. Gör. Dr. Sibel ÇAPAN TEKİN - *Dokuz Eylül Üniversitesi*
- Arş. Gör. Esin Özge ESEN - *Hacettepe Üniversitesi*
- Arş. Gör. Pınar TOPAL - *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
- Arş. Gör. Serra Bengi KAPTAN - *Toros Üniversitesi*
- Arş. Gör. Utku TÜRK - *Boğaziçi Üniversitesi*
- Arş. Gör. Yasemin ERDOĞAN ÖZTÜRK - *Karabük Üniversitesi*
- Öğr. Gör. Meltem AYABAKAN İPEK - *Ankara Üniversitesi*
- Öğr. Gör. Yasemin GÜÇLÜTÜRK - *Ankara Üniversitesi*

Adli Dilbilimde Dil Kullanım Özellikleri İncelemeleri: Teresa Sievers Davasına İlişkin Bir Çözümleme Denemesi

Ferlin Yücel

Mersin Üniversitesi

Adli dilbilim, dilbilimin oldukça yeni ancak bir o kadar da dikkat çeken bir çalışma alanıdır. Adli dilbilim çalışmaları ağırlıklı olarak metin çözümlemesi ve sesbilimsel çözümleme alanlarında yoğunlaşmaktadır. Yabancı alanyazında Shuy (1998), Coulthard (2005), ve Olsson (2012) gibi çok önemli çalışmalar olmasına karşın Türkçede sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Örn. (Tanrıvere, 2019) ve (Karaman, 2019)) Bu çalışmalarda da örneklendiği üzere adli dilbilim, mahkeme dili, hukuk dili, kriminal doküman ve adli derlem çözümlemeleri konularında incelemeler yapmakta ve davaların çözümüne yönelik önemli katkı sağlamaktadır. Bireylerin dil kullanım özellikleri bu çözümlemelerde önemli yer tutmakta ve bu nedenle kullanımsal özelliklerin çözümlenmesi davaların çözümünde önemli rol almaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada iki temel araştırma sorusu belirlenmiştir. İlk olarak, yazılı metinler adli vakalarda dilbilimsel olarak nasıl çözümlenir sorusu, mahkeme süreçlerinde yer alan sözlü ifadelerin dilbilimsel incelemesini kapsayacak şekilde ele alınacaktır. İkinci olarak ise, Adli vakalarda yalan ifadelerin dilbilimsel özellikleri nelerdir sorusu, bu davada sunulan ifadelerin doğruluğuna ilişkin dilbilimsel özellikleri incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, sözü edilen cinayetin şüphelileri olan Mark Sievers ve Curtis Wayne Wright'ın dil kullanımını, polis sorguları ve mahkeme kayıtları açısından çözümlemeyi hedeflemektedir. Çalışmanın verisi YouTube'da yer alan ve konuya ilişkin bilgilerden derlenmiştir. Çalışmanın ilk bulguları göstermektedir ki kullanımsal özellikler yalan ifadeye ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Çalışma, adli dilbilimin davaları çözmeye olan olası katkılarını dil kullanım özellikleri açısından örnekleme bir çözümleme denemesi olması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Adli dilbilim, dil kullanımı, Teresa Sievers davası.

Kaynaklar

- Coulthard, M. (2005). *The linguist as expert witness. Linguistics and the human sciences, 1(1)*, 39-58.
- Coulthard, M., Johnson, A., & Wright, D. (2017). *An introduction to forensic linguistics: Language in evidence (2nd ed.)*. Routledge.
- Karaman, B. İ. (2017). *Adli metin türlerinde anlambilimsel çözümlenmeler. Adli Tıp Bülteni, 22(3)*, 208-217.
- Karaman, B. İ. (2019). *Dilbilimsel otopsi. Adli Tıp Bülteni, 24(3)*, 214-225.
- Olsson, J. (2008). *Forensic linguistics*. Continuum.
- Olsson, J. (2012). *Wordcrime: solving crime through forensic linguistics*. Continuum.
- Shuy, Roger W. (1998). *The language of confession, interrogation, and deception*. Sage.
- Shuy, R. W. (2005). *Creating language crimes: How law enforcement uses (and misuses) language*. Oxford University Press.
- Shuy, R. W. (2014). *The language of murder cases*. Oxford University Press.
- Shuy, Roger W. (2023) *Forensic linguistics. In Max M. Houck (Ed.) Encyclopedia of forensic Sciences (3rd ed.)* Vol. 2, (pp. 620-629). Oxford University Press.

Decoding Human-AI Interaction: A Discourse-Historical Analysis of ChatGPT's Representation on Social Media

Zeynep Beste Coşkun

Hacettepe Üniversitesi

The present study focuses on the macro and micro dimensions of the discursive construction of ChatGPT in social media platforms. In terms of its scope on questioning the discourse on AI within society and underscoring the multifaceted interplay of human users and AI technology, the study differs from the prevailing research about social media discourse on ChatGPT that often presents generalized overviews of user sentiment, focuses on AI's impact in specific domains like education or ignores the OpenAI component present in the discourse as AI developers. On the one hand, our study reveals the intricate, historically, and contextually constructed aspects of ChatGPT's representation in social media users' digital practices. On the other, it targets micro dimensions by exploring the linguistic construction of ChatGPT and its developers as distinct others alongside the power dynamics between ChatGPT, OpenAI, and users. In this context, the study explores the discourse about what ChatGPT is, what features and qualifications it has, in what argumentative schemes it is discussed, from what perspective it is represented, and what attributions of it are intensified and mitigated. Accompanying these ends, our study employs the Discourse-Historical Approach (DHA), complemented by Social-Media Critical Discourse Studies (SM-CDS), to analyze the representations of AI within user interactions on Quora and Reddit. By analyzing a robust dataset comprising 12 Reddit discussions with 2,968 comments and 13 Quora questions with 364 answers, this research illuminates the multifaceted ways in which ChatGPT and its developers, OpenAI, are represented and discussed within user discourse. Analyzing question-answer interactions on Quora and hypertextual discussions on Reddit, the study reveals ChatGPT as a linguistically distinct 'other' and OpenAI as an influential one. It also suggests that the users typically refrain from ascribing human-like characteristics to ChatGPT and regard it as a functional, non-human tool that lacks human emotion or depth. Besides, they regard developers at OpenAI as social actors with social power and control over the user experience. These findings are vital as they advance our perception of ChatGPT as an AI technology entrapped in the simplistic binary views before and contribute to a more sophisticated discourse analysis. Our approach emphasizes the complex nature of human-AI interactions and the need for AI developers to consider the sociopolitical and historical contexts in which their technologies operate. In investigating the triangulated discourse revolving around AI developers, users, and ChatGPT itself, our study delves into the layered contextuality and temporality of discourse revealing a panoramic view of the societal understandings of ChatGPT as an AI technology.

Keywords: ChatGPT, OpenAI, Social-Media Critical Discourse Studies (SM-CDS), Discourse Historical Approach (DHA).

References

- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.
- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). *Critical discourse analysis*. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse as social interaction* (pp. 258-284). Sage.
- KhosraviNik, M. (2017). *Social Media Critical Discourse Studies* (SM-CDS).
- J. Flowerdew & Wodak, R. (2001). *The Discourse-Historical Approach*. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.) *Methods of critical discourse analysis* (pp. 63-94). Sage Publications.

Dünden Bugüne AKP'nin Siyasi Söylemsel Dönüşümü: Bir Eleştirel Söylem Çözümlemesi Örneği

Canboray Soykan

Ankara Üniversitesi

2001'de Liberal ve muhafazakâr demokrasi söylemi kullanarak siyasi hayatına başlayan ve siyasi yelpazede büyük çadır olarak merkez alanda konumlanan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2019 mahalli idareler seçimlerine gelindiğinde farklı nitelikteki toplumsal grupları etkilediğini düşünerek bu söylemden ayrışan bir sürece evrildiği ve siyasi söyleminin popülist yeni sağ alanına yaklaştığı bilinmektedir. Bu çalışmada, eleştirel söylem çözümlemesi alanyazınında uzun yıllardan bu yana hem Türkiye'de hem de uluslararası literatürde pek çok farklı çalışmada (van Dijk, 1986; Fairclough 1989, 1995; Bull, 2003, 2008; Zhang, 2005; Türkçe için bkz. Çakır, Kökpınar-Kaya ve Kara, 2016; Özer, 2022 gibi) görülen siyasi partilerin söylemsel değişimlerine ilişkin içeriksel metin çözümlemesi çalışmanın temel araştırma nesnelereinden birini oluşturmaktadır. AKP'nin 2001 yılından 2019 mahalli idareler seçimlerine kadar geçen süre içerisinde geçirmiş olduğu söylemsel dönüşümler, uluslararası kuruluşların indekslerinde kusurlu demokrasi olarak sınıflandırılan Türkiye'nin geçen sürede rekabetçi otoriter rejim sınıflandırılmasına dahil edildiği toplumsal bağlam çerçevesindeki etkileşimlerle ele alınmıştır. Bu çalışmada veriler Fairclough (1989)'da ortaya konulan eleştirel söylem çözümlemesi ve içerik çözümlemesi modeliyle incelenmiştir. Bu bağlamda araştırma şu sorulara yanıt aranmaktadır: (a) Fairclough (1989, 1995) araştırmalarında ortaya konulan yaklaşımlar çerçevesinde, AKP'nin üretmiş olduğu siyasi söylemler hangi eleştirel söylem çözümlemesi stratejilerini uygulamaktadır? (b) AKP'nin ürettiği siyasi söylemler, alanyazındaki stratejilerle çözümlendiğinde süreç içinde nasıl bir değişim göstermektedir? AKP'nin geçmişten günümüze siyasi söylem dönüşümü örneğini nitel araştırma teknikleri ile inceleyen bu çalışmada Xin (2002) ve Ji ve Xin (2009)'da ortaya konulan ve işlevsel bakış açısı içeren eleştirel söylem çözümlemesi modellerine ilişkin yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu çalışmanın örnekleme grubunu, yaklaşık 10 saatlik sözlü dil verisiyle birlikte, AKP'nin 2002 erken genel seçimlerinden, 2019 mahalli idareler seçimlerine dek kullandığı siyasi kampanya enstrümanlarından (konuşmalar, beyannameler, metinler) örnekler oluşturmaktadır. Bir siyasi eleştirel söylem çözümlemesi denemesi örneği oluşturan bu çalışma sonucunda elde edilen ilk nitel bulgular, AKP'nin ürettiği siyasi söylemin önceki yıllara kıyasla giderek daha popülist ve toplumsal bağlamda kutuplaştırma ifadelerini içeren yeni sağ söyleme daha yakın bir görünüm içerdiğini göstermektedir. Bu bulgular, AKP'nin kurulduğu ilk yıllardaki liberal muhafazakar, birleştirici yaklaşımdan ayrılmaya başladığını ve yeni sağ, ayrıştırıcı bir yaklaşımı benimsemeye başladığını sezdirir nitelikte veriler sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Siyasi söylem, söylemsel dönüşüm, eleştirel söylem çözümlemesi, liberal muhafazakarlık, yeni sağ

Kaynaklar

- Bull, P. (2003). *The Microanalysis of political communication*. Routledge Publications.
- Bull, P. (2008). *Slipperiness, evasion and ambiguity: equivocation and facework in non-committal political discourse*. *Journal of Language and Social Psychology*, 27(4), 324-332.
- Çakır, S., Kökpınar Kaya, E. & Kara, A. (2016). *Evasion Strategies Used In Turkish Political Discourse*. *The Journal of International Social Research*, 9(46), 58-64. Issn: 1307-9581.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. Longman.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis*. Longman.
- Ji, W. & Xin, B. (2009). *Fairclough's Theory of Critical Discourse Analysis*. *Foreign Languages*, 6, 21-25.
- Özer, Ö. (2022). *Eleştirel söylem çözümlemesi: Haber metinleri üzerinden bir inceleme*. *Etkileşim*, 9, 36-54. doi: 10.32739/etkileşim.2022.5.9.154.
- Xin, B. (2002). *Critical Discourse Analysis Methodology*. *Foreign Languages*, 6, 34-41.
- Xin, B. (2005). *Critical Linguistics: Theory and Application*. Shanghai Foreign Language Education Press.
- van Dijk, T. A. (1993). *Principles of critical discourse analysis*. *Discourse & Society*, 4(2), 249-283.
- Zhang, L. (2005). *Interpreting Bush's Speech with Critical Discourse Analysis*. *Journal of Xi 'an International Studies University*, 1, 23-25.

Osamu Dazai'ın "Koş Melos" Adlı Öyküsü ve Türkçe Çevirisinin Gönderimsel Bağlıklık Açısından İncelenmesi

İrem Bölükbaşı

Ankara Üniversitesi

Bir metinde yer alan dilsel birimin aynı metin içinde yer alan ya da almayan başka bir birime gönderimde bulunması şeklinde ortaya çıkan gönderimsel bağlıklık, metne süreklilik kazandırarak daha uzun söylemlerin oluşmasını olanaklı kılan söylem parçasıdır. Türkçe metindilbilim alanyazında var olan çalışmaların Türkoloji çalışmalarıyla sınırlı kaldığı; çoğunlukla İngilizce ve Almanca, az sayıda Fransızca ve Arapça metinlerin incelendiği görülmüştür. Türkçe Japonoloji çalışmaları arasında dilbilimsel çalışmalar var olup metindilbilimsel çalışma tespit edilememiştir. Japonca alanyazında ise metindilbilimsel çalışmaların görece az sayıdaki dilbilgisel incelemeler ile birlikte anlambilimsel düzeyde yürütüldüğü; benzer şekilde Osamu Dazai'ın eserlerinin daha çok yazınbilimsel ve ruhbilimsel araştırmalara konu olduğu gözlemlenmiştir. Hem Türkçe hem Japonca alanyazında var olduğu düşünülen bu eksiklik, çalışmanın çıkış noktası olmuştur. Bu çalışmada Osamu Dazai'ın "Koş Melos" adlı öyküsündeki ve Türkçe çevirisindeki gönderim unsurları tespit edilmeye ve bu unsurların nicel olarak çeviri esere nasıl yansıdığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Japonca metin Kadokawa Shoten Yayınevi'nin Mayıs 2008 baskısından alınmıştır. Çeviri metin Didem İpekoğlu'na ait olup Olvido Kitap'ın Ocak 2022 baskısından alınmıştır. Gönderim unsurlarının tespitinde Halliday ve Hasan (1976)'ın sınıflandırmasının temel alınmasının yanı sıra Türkçe çeviri eseri daha iyi değerlendirmek adına Subaşı Uzun (1995) sınıflandırmasından da yararlanılmıştır. Doküman inceleme yöntemi ile her iki eserdeki gönderim unsurları belirlenip karşılaştırılmıştır. Unsurların belirlenmesi araştırmacı tarafından yapılmış olup ikinci bir değer biçici tarafından çözümlenmemiştir. Belirlenen unsurların iki eserde kullanım oranlarının karşılaştırılması için Çek Ulusal Derleminin Calc uygulaması kullanılarak anlamlılık seviyesi ölçülmüştür. Değerlendirmede alfa düzeyi %5 (0,05) olarak belirlenmiş ve Olabilirlik Oran Testi (LRT) sonucu dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda i) her iki dilde de iç gönderim unsurlarının dış gönderim unsurlarından fazla olduğu, ii) dillerin yapıları gereği gönderim unsurlarının sınıflandırılmasında kategori farklılıkları olduğu, iii) iki metinde de işlev sözcüklerinin tüm metni kapsayıcı davrandığı, iv) metinler arası istatistiksel farkın %72 (16/22) oranında anlamsız olduğu görülmüştür. Aradaki büyük oranda anlamsız fark, Türkçe-Japonca çalışmaları açısından değerli olup bu alandaki araştırmaların gerekliliğini gösterir niteliktedir. Hem Türkçe hem Japonca alanyazında öncül oluşuyla özgünlük taşıyan bu çalışmanın ileriki çalışmalarla desteklenip gerek filoloji gerek dilbilim alanyazına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Metin, bağlıklık, gönderim, Osamu Dazai, Olabilirlik Oran Testi (LRT).

Kaynaklar

- Calc: Corpus Calculator. (Haziran 2021). *2 words in 2 corpora. Czech National Corpus*. <https://www.korpus.cz/calc/>
- Dazai, O. (2008). *Hashire Merosu. Hashire Merosu içinde* (s.167-184).
- Dazai, O. (2021). *Koş Melos! D. İpekoğlu (Çev.), Koş Melos! içinde* (s. 7-19) İstanbul: Olvido Kitap.
- Halliday, M. A. K. ve Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
- Subaşı Uzun, L. (1995). *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*. Ankara: Simurg Yayınları.

Tek Dilli ve İki Dilli İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Okuduğunu Anlama Becerilerinin Değerlendirilmesi

Oğuzhan Demir, Mehmet Akkuş

Artvin Çoruh Üniversitesi

Türkiye’de eğitim sistemi içerisinde ilköğretimden itibaren verilen Türkçe dersleri ile birlikte öğrencilerin dili etkin bir şekilde kullanmaları ve okuduğunu anlama becerilerine sahip olmaları hedeflenmektedir (Açıkgöz, vd., 2021). Öğrencilerin bu becerilere sahip olmaları için ise, ilköğretim Türkçe ders kitaplarında bulunan üniteler temalara ayrılmıştır. Bu üniteler okuma yazma kazanımları için öğrencinin hem metin içi hem de metinler arası anlam oluşturmaya yardımcı olacak bir formatta tasarlanmıştır. Bu çalışma kuramsal çerçevede kullanım odaklı dilbilim (İng. usage-based linguistics) (Langacker, 1987) bağlamında karma yöntemiyle (İng. mixed-methods) tek dilli (Türkçe) ve iki dilli (Türkçe-Kurmanci) ilköğretim öğrencilerinin Türkçe okuduğunu anlama becerilerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: Tek dilli ve iki dilli ilköğretim öğrencilerinin Türkçe okuduğunu anlama becerileri arasında sıklık ve dilbilgisel açıdan bir fark var mıdır? Ülkemizde eğitim hayatının ilk yıllarından itibaren zorunlu olarak verilen Türkçe dersi ile dilin etkin bir biçimde kullanılması, okuma yazma alışkanlığının ve okuduğunu anlama becerilerinin kazandırılması hedeflenmektedir. Kurmanci konuşuru olan öğrenciler okul dışında baskın dil olarak Kurmanciye maruz kaldıklarından ötürü, bu durum Türkçe okuduğunu anlama konusunda diğer öğrencilere kıyasla çeşitli dil ve okuduğunu anlama problemlerine neden olabilir. Bu çerçevede, tek dilli bireyler ile iki dilli bireyler arasında Türkçe okuduğunu anlama bağlamında bir fark olup olmadığının saptanabilmesi önem kazanmaktadır. Bu amaçla bu çalışmada Muş ilinin Bulanık ilçesinde bir ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan ikinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama durumları incelenmiştir. Bu doğrultuda, nicel ve nitel veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Nicel veri kaynağı olarak yazılı okuduğunu anlama protokolü (Pressley ve Afflerbach, 2012) uygulanmış, nitel veri kaynağı olarak ise yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya, Türkçe-Kurmanci konuşuru dokuz ve Türkçe konuşuru dokuz öğrenci dâhil edilmiştir. Bu çalışma kapsamında -seviyelerine uygun olarak seçilmiş- üç çocuk okuma kitabı tek dilli ve iki dilli katılımcılar tarafından okunmuştur. Sonrasında, katılımcılar tarafından okunmuş olan bu kitapların yüz yüze görüşmelerde olabildiğince kapsayıcı bir şekilde anlatılması istenmiştir. Elde edilen nitel veriler sözcüğü sözcüğüne çözümlendikten sonra bu verilerin hem sıklık çözümlenmeleri hem de nitel dilbilgisel veriler, Türkçe okuduğunu anlama bağlamında tek dilli ve iki dilli katılımcıların sonuçlarının göreceli olarak farklı olduğuna işaret etmektedir. Yazılı okuduğunu anlama protokolünden elde edilen nicel veriler de nitel verilerin bulgularını destekler niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: Okuduğunu anlama becerisi, Türkçe-Kurmanci öğrenciler, tek dilli, iki dilli, ilköğretim.

Kaynaklar

- Açıkgöz, G., Bilgi, A. D., Er, Z. ve Özmen, E. R. (2021). *İlk Okuma-Yazma Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Editör: Özmen, E. R. Sayfa 8. Ankara: MEB.
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar: Volume I: Theoretical Prerequisites (Vol. 1)*. Stanford University Press.
- Pressley, M., & Afflerbach, P. (2012). *Verbal Protocols of Reading: The Nature of Constructively Responsive Reading*. Routledge.

The Attitudes of ELL Students towards Code-Switching

Ertürk Akyüz, Tuğba Çıtlak

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi

For English language and literature students, being exposed to English and target culture is a prerequisite. However, there have been debates over code-switching in English classrooms. On the one hand, code-switching by teachers can be maintained as a communicative tool (Fareed et al., 2016; Aziz et al., 2023; Azlan & Narasuman, 2013; Brunner & Diemer, 2018; Narasuman et al., 2019; Ríos & Campos, 2013; Simasiku et al., 2015; Zainil & Arsyad, 2021). On the other hand, it can be seen as a hindering way for communication (Ospanova, 2017; Saou & Hoadjli, 2022). Moreover, there can be some ELL students who can see code-switching as a boosting way of comprehending the target culture by being aware of the differences and similarities between their native language culture and target culture. However, there are no studies examining the attitudes of ELL students toward code-switching. To this end, this study will investigate the attitudes of ELL students toward code-switching. Therefore, the participants will consist of 50 students who are studying in the department of ELL at the Black Sea Region. They will be selected via convenience sampling. Data will be collected through the Questionnaire on the Students' Attitudes towards Code-Switching in Bilingual Classroom by Ma (2014). Data will be analyzed through Jeffreys's Amazing Statistics Program (JASP) by utilizing descriptive statistics. The possible outcomes are expected to be that ELL students will be prone to have negative attitudes towards code-switching by the teachers more than a positive attitude. The possible outcomes involve the reasons for their positive or negative attitudes towards code-switching. The findings will be discussed in light of the English language and literature and English language teaching context with implications for future studies and implementations.

Keywords: ELL, code-switching, attitudes.

References

- Aziz, A., Malik, M., Rana, A. M., & Shafi, M. (2023). *ESL teachers' attitudes and perceptions towards code-switching in the classroom. Jahan-e-Tahqeeq*, 6(3), 219-228.
- Azlan, N. M. N. I., & Narasuman, S. (2013). *The role of code-switching as a communicative tool in an ESL teacher education classroom. Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 90, 458-467.
- Brunner, M. L., & Diemer, S. (2018). "You are struggling forwards, and you don't know, and then you... you do code-switching..."—Code-switching in ELF Skype conversations. *Journal of English as a Lingua Franca*, 7(1), 59-88.
- Fareed, M., Humayun, S., & Akhtar, H. (2016). *English language teachers' code-switching in class: ESL learners' perceptions. Journal of Education & Social Sciences*, 4(1), 1-11.
- Ma, J. (2014). *Students' attitudes towards code-switching in the bilingual classroom of Accounting English. Journal of Education and Practice*, 5(20), 177-188.
- Narasuman, S., Wali, A. Z., & Sadry, Z. (2019). *The functions of code-switching in EFL classrooms. Social and Management Research Journal (SMRJ)*, 16(2), 137-152.
- Ospanova, S. (2017). *University students' perceptions of and experiences with code switching in a programme with English-medium instruction. [Unpublished master's thesis]. Nazarbayev University Repository.*
- Ríos, J. A., & Campos, J. L. E. (2013). *Code-Switching in the EFL classroom: Friend or foe?*. *Revista de Lenguas Modernas*, 19, 375-391.
- Saou, K., & Hoadjli, A. C. (2022). *The effects of L1 interference on the occurrence of code-switching in the Algerian context. International Journal of Arabic-English Studies*, 22(1), 221-240.
- Simasiku, L., Kasanda, C., & Smit, T. (2015). *Can code switching enhance learners' academic achievement?*. *English Language Teaching*, 8(2), 70-77.
- Zainil, Y., & Arsyad, S. (2021). *Teachers' perception of their code-switching practices in English as a foreign language classes: The results of stimulated recall interview and conversation analysis. Sage Open*, 11(2), 21582440211013802.

The representation of the Karabagh conflict in European press: An analysis from the frame of the DHA

Servan Gediz Bakış

Hacettepe Üniversitesi

The present study delves into the representation of the actors in the Karabagh conflict within the European press. Focused on discerning whether these actors are portrayed as victims or perpetrators, the research meticulously explores the discursive constructions employed by European newsprint media. The study specifically aims to display how the actors in the Karabagh conflict are addressed, characterized and discussed in European media by emphasizing the mitigation and intensification of particular traits, attributions, and features. Furthermore, the research endeavors to demystify the construction of the Self and the Other, uncovering dynamics of delegitimization and victimization in relation to the conflict actors. Grounded in the theoretical framework of Critical Discourse Analysis (CDA) by Fairclough and Wodak (1997), as well as the Discourse Historical Approach (DHA) by Wodak et al. (1999), the study conducts a thorough analysis of newsprint media texts. To capture diverse discourses from across Europe, English articles from various national newspapers in selected European countries constitute the data. Employing a critical perspective, the study concludes that European media overwhelmingly portrays Armenia as the victim and the occupied party, while casting Azerbaijan as the aggressor and the oppressor. The Christian and European attributes of Armenia are conspicuously emphasized, while Muslim, Turkic, and Easterner attributes of Azerbaijan are intensified. This pattern contributes to the construction of the Self and Other, portraying Armenia favorably and marginalizing Azerbaijan. Furthermore, the study reveals that the European Union's intervention in the Karabagh conflict is constructed as a moral and cultural obligation. The EU is depicted as the savior of the underdog and the protector of all European nations, adding a layer of moral responsibility to its involvement in the conflict.

Keywords: Armenia, Azerbaijan, Critical Discourse Analysis, Discourse Historical Approach, European media.

References

- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.
- Fairclough, N. (1995a). *Media discourse*. Edward Arnold.
- Fairclough, N. (1995b). *Critical discourse analysis*. Addison Wesley.
- Fairclough, N. (1992a). *Discourse and social change*. Polity Press.
- Fairclough, N. (1992b). *Intertextuality in Critical Discourse Analysis*. *Linguistics and Education*, 4, 269-293.
- Fairclough, N. (1998). *Language and ideology*. *Critical Discourse Analysis: The critical study of language*. Longman.
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing Discourse*. Routledge.
- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). *Critical discourse analysis*. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse as social interaction* (pp. 258-284). Sage.
- Kress, G. (1990). *Critical discourse analysis*. *Annual Review of Anthropology*, 11, 84-97.
- Özdora-Akşak, E. (2020). *Discursive construction of Syrian refugees in shaping international public opinion: Turkey's public diplomacy effects*. *Discourse & Communication*, 14(3), 294-313.
- Reisigl, M. & Wodak, R. (2009). *The discourse-historical approach (DHA)*. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 87-121). Sage.
- Ricento, T. (2003). *The discursive construction of Americanism*. *Discourse & Society*, 14(5), 611-637.
- Tekin, B. Ç. (2008). *The construction of Turkey's possible EU membership in French political discourse*. *Discourse & Society*, 19(6), 727-763.
- Tischer, S., Meyer, M., Wodak, R. & Vetter, E. (2000). *Methods of text and discourse analysis*. Sage.
- Van Dijk, T. A. (2001). *Critical discourse analysis*. In D. Tannen, D. Schiffrin & H. Hamilton (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis* (pp. 352-371). Blackwell.

Türk İşaret Dilinde Belirsiz Tanımlık Görünümü ve BİR İşareti

Aslı Soylu, Ebru Küçükyağcı

Ankara Üniversitesi

Bu çalışmada birçok dilde kullanılan belirsiz tanımlık olgusunun Türkçedeki ve diğer işaret dillerindeki durumu gözetilerek Türk İşaret Dilindeki benzer ve farklı görünümlerinin betimlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, ulusal ve uluslararası alanyazında yapılan araştırmalardan yararlanılmıştır. Türk İşaret Dili (TİD), Türkiye'de sağır topluluklar tarafından kullanılan işaret dilidir (Zeshan, 2003). Diğer işaret dillerinde olduğu gibi el şekilleri, el konum ve hareketleri, baş durum ve hareketleri, kaş hareketleri ve bakış gibi etkenlerin anlamda rol oynadığı görülmektedir. Dil, farklı iletişim kanalları (modalite) nedeniyle sesletim organları farklı olan çeşitlere sahiptir. Konuşma dilleri işitsel-sözel işleme yaparken işaret dilleri görsel-uzamsal işleme yapmaktadır. Bu nedenle konuşma dilleri sesletimde parçalı ve parçalarüstü sesbirimleri kullanırken işaret dilleri el ve el dışı işaretleri kullanmaktadır. Türkçede 'bir'in hem sayı hem de belirsizlik kodladığı genel olarak kabul edilmektedir. Evrensel olarak tüm diller gönderimselliği kodlamaktadır (Tuğcu, 2009). İşaret dilleri de benzer bir görünüm sergilemektedir. İsrail İşaret Dili (ISL), Danimarka İşaret Dili (DSL) ve Alman İşaret Dilinde (DGS) tanımlıklar işaretlenirken yüz ifadelerinin tamamlayıcı konumda olduğu görülmüştür (Barberà, 2016). Türk İşaret Dilinde BİR işaretinin sayı belirtme amacının yanı sıra herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterme amacıyla kullanıldığı durumlar mevcuttur. Söz konusu işaretin belirsizlik kodladığı durumlarda diğer işaret dillerine benzer biçimde işaretin el dışı işaretlerle birlikte üretilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda Güncel Türk İşaret Dili Sözlüğü'nde 11.428 videoluk derlemde en sık 500 sözcüğün kullanıldığı örnek tümceler taranmıştır. BİR işaretini barındıran 143 veri içerisinden araştırmannın amacı doğrultusunda 100 veri seçilmiştir. Seçilen veriler doğrultusunda Türk İşaret Dilinde BİR işaretinin kullanımı saptanması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türk İşaret Dili, belirlilik, özgüllük, BİR.

Kaynaklar

- Irani, A. (2019). *On (In)definite Expressions in American Sign Language*. Erişim adresi <https://langsci-press.org/catalog/view/227/1670/1571-1>
- Kuhn, J. (2020). *DepecataloIndefinites: the View from Sign Language*. Erişim adresi https://hal.science/ijn_03053155/document
- Makaroglu, B., & Dikyuva, H. (Ed.). (2017). *Güncel Türk İşaret Dili Sözlüğü*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Erişim adresi: <https://tidsozluk.aile.gov.tr>
- Tuğcu, P., (2009). *Türkçede Belirleyici Öbeği*, Yüksek Lisans Tezi. Erişim adresi <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/79144/250204.pdf?sequence=1>
- Zeshan, U. (2003) *Aspects of Türk İşaret Dili (Turkish Sign Language)* Erişim adresi <https://typeset.io/pdf/aspects-of-turk-isaret-dili-turkish-sign-language-4mfs7n0bk3.pdf>

Türkçe Kaynaştırma Sözcüklerde Kaynak Sözcük Sıklığının Etkisi

Sibel Benli

Ankara Üniversitesi

Kaynaştırma sözcük, iki sözcüğün bazı parçalarını yitirerek birleşmesiyle oluşan yeni bir sözcük olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırmalar çoğu zaman ilk kaynak sözcüğün başı ile ikinci kaynak sözcüğün sonu birleştirilerek üretilmekte ve AD biçimi (1a) sergilemektedir. (1) a. AB + CD > AD b. motor + hotel > motel c. yardımcı + albay > yarbay Daha eski çalışmalar kaynaştırma sözcüklerin sınıflandırılması ve tanımlanması üzerine odaklanırken (örn. Algeo, 1977), sonrasında yapılan çalışmalar kaynaştırmaların yapısının, kaynak sözcüklerin uzunluk, seslem ve vurgu yapısı gibi özellikleri tarafından belirlendiğini ve öncesinde savunulunun aksine öngörülemez ve keyfi olmadığını ortaya koymaktadır (örn. Gries, 2004; Arndt-Lappe, 2013). Bir kaynak sözcüğün ne kadarının kaynaştırmaya katıldığında kaynak sözcüğün uzunluğu ve sırası önemli bir rol oynamaktadır. Daha kısa olan kaynak sözcükler ve ikinci kaynak sözcükler çoğu zaman kaynaştırmaya daha büyük oranda katılmaktadır. Ayrıca ikinci kaynak sözcüklerin sıklığının büyük oranda daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Kaynak sözcüklerin kaynaştırmaya katılma oranlarında sıklığın etkisi bu çalışmanın temel araştırma sorusunu oluşturmaktadır. Genel olarak oldukça az araştırılmış olan kaynaştırma sözcüklere dair Türkçe alanyazında bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Verilerin deneysel olarak elde edildiği bu çalışmada Türkçe kaynaştırma sözcüklerin yapısı ve özelliklerinin incelenmesi ve kaynak sözcük sıklığının kaynaştırma sözcüğün yapısına olan etkisinin araştırılması amaçlanmaktadır. Türkçe sıklık sözlüğünde (Aksan, vd., 2016) sıklığı en yüksek 1000 sözcük ile sıklığı en düşük 1000 sözcük arasında, 2 ve 3 seslem uzunluğunda, ad kategorisinde ve [+somut, +canlı, +insan] anlamsal özelliklerine sahip sözcükler seçilmiştir. Araştırmaya dahil edilecek sözcükler, ünlü uyumu içeren, seslem ağırlıkları 2 veya 3 sestem oluşan ve yazıbirim sesbirim örtüşmesi açısından saydam sözcüklerle sınırlandırılmıştır. Deneyde öncelikle kaynaştırma sözcükler kısaca tanıtarak aşağıda bir örneği verilen (2) 48 sözcük çifti birer tümce içerisinde verilmiş ve katılımcılardan bu sözcük çiftlerinden birer kaynaştırma sözcük oluşturması istenmiştir. (2) Bu hastanede otuzdan fazla (uzman + doktor) çalışıyor. 27 anadili konuşucusunun katıldığı bu deney sonucunda 1260 kaynaştırma sözcük elde edilmiştir. Bulgular, Türkçe kaynaştırma sözcüklerin büyük çoğunluğunun AD biçimi sergilediğini (%80), kaynak sözcüklerin bölünme noktalarının %45'inin seslem sınırlarında, %31'inin önses-çekirdek, %7'sinin çekirdek- sonses sınırlarında bulunduğunu göstermektedir. Kaynak sözcüklerin kaynaştırmaya katılma oranlarında yalnızca uzunluğun değil, uzunluk ile birlikte sıklığın da etkisi bulunduğu gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda kaynak sözcük uzunluğu ve sırası ile birlikte sıklığın da kaynaştırma sözcüğün yapısında belirleyici rol oynayan bir özellik olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma, kaynak sözcük, sıklık, bölünme noktası.

Kaynaklar

Aksan, Y., Aksan, M., Mersinli, Ü., & Demirhan, U. U. (2016). *A frequency dictionary of Turkish*. Taylor & Francis.

Algeo, J. (1977). *Blends, a structural and systemic view*. *American speech*, 52(1/2), 47-64.

Arndt-Lappe, S., & Plag, I. (2013). *The role of prosodic structure in the formation of English blends*. *English Language & Linguistics*, 17(3), 537-563.

Stefan Th. Gries. (2004). *Shouldnt it be breakfunch? A quantitative analysis of blend structure in English*. DOI: 10.1515/ling.2004.021

Türkçe Sözdizimsel Yapıda Görsel Dünya Paradigması Örneği

Selin Çalışkan

Ankara Üniversitesi

Sözdizimsel hiyerarşi ve çizgiselliği kapsayan sözdizimsel yapı kavramı dilbilgiselliğin betimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Berwick vd., 2013). Türkçede sözdizimsel yapının psikodilbilimsel yöntem ve tekniklerle incelendiği birçok çalışma olmasına karşın (Kırkıcı, 2004; Aydın ve Cedden, 2010; Kaya, 2012) süreç-içi işlemlerin görsel ve işitsel yöntemler birarada kullanılarak incelendiği çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Bu bağlamda araştırma iki temel soruya cevap vermeyi amaçlamaktadır: 1) Türkçede sözdizimsel hiyerarşi göz önünde bulundurularak oluşturulan hiyerarşik yapılar, Görsel Dünya Paradigması çerçevesinde süreç-içi işleme üzerinde bir fark oluşturmakta mıdır? 2) Türkçede eylem-öncesi ve eylem-sonu konumlarında oluşturulan uzaklık etkisi, Görsel Dünya Paradigması çerçevesinde hiyerarşik ve çizgisel yapılar arasında işleme farkı oluşturmakta mıdır? Tek deneyden oluşan araştırmaya anadili Türkçe ve sağlıklı 55 katılımcı dahil edilmiştir. Deneyde Görsel Dünya Paradigması yöntemi ile katılımcıların göz hareketleri EyeLink 1000+ cihazı ile kaydedilmiştir. 2x2 deney deseni Yapı (hijerarşik, çizgisel) x Uzaklık (kısa, uzun) deney koşulları çerçevesinde 160 deney tümcesi (40x4) ve 80 dolgu tümcesi olmak üzere toplam 240 tümce rastlantısal biçimde sunulmuştur. Praat (Boersma ve Weenink, 2022) Yazılımında sözlü dil verilerinin işitsel uyaran analizi yapılmıştır. Görsel uyaran olarak hedef (örn., kedi), rakip (örn. geniş atkılı kadın), hedef çeldirici (örn. köpek) ve rakip çeldirici (örn. büyük montlu adam) olmak üzere dört farklı görsel kullanılmıştır (bkz. Şekil 1). Şekil 1. Deney Prosedürü Göz izleme verileri R dilinde (R Core Team, 2023) doğrusal karma etkiler modeli kullanılarak Yapı ve Uzaklık çerçevesinde analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, hiyerarşi ve çizgiselliği içeren Yapı koşulunda hedef görsel için belirgin bir farklılık bulunmadığını ($p = .26$) göstermiştir. Bunun aksine, eylem-öncesi ve eylem-sonuna taşınmayı içeren Uzaklık koşulunda ise rakip görsele bakma oranının ($p < .0001$) hedef görsele bakma oranından ($p = .03$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Tümcenin karmaşıklık düzeyindeki değişiklik etkisinden ziyade eylem-sonuna taşınan birimin zihinsel işlemede farklılık oluşturduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, Türkçede eylem-öncesi ve eylem-sonuna taşınan birimlerin oluşturduğu uzaklık etkisinin katılımcıların süreç-içi işleme hızlarına yansıdığı görülmüştür. Katılımcılar uzun tümcelerde hedef görsele daha uzun süre bakarken, hedef görselin eylem-sonuna taşındığı kısa tümcelerde ise rakip görsele daha uzun süre bakmıştır. Bu durum, alanyazında eylem-sonuna taşınan birimlerin eklenti olarak tanımlanmasını destekler niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: Sözdizimsel yapı, hiyerarşi, uzaklık, görsel dünya paradigması.

Kaynaklar

- Aydın, Ö. ve Cedden, G. (2010). *Sözdizim işlemlerinde sağa taşıma etkisi. Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 1-9.
- Berwick R.C., Friederici, A. D., Chomsky, N. ve Bolhuis, J. J. (2013). *Evolution, brain, and the nature of language. Trends in Cognitive Sciences*, 17(2), 89-98.
- Kaya, M. (2012). *Working memory and relative clause attachment preferences in Turkish: An eye-tracking study. Studia Uralo-Altaica*, 49, 265-278.
- Kırkıcı, B. (2004). *The processing of relative clause attachment ambiguities in Turkish. Turkic Languages*, 8, 111-121.
- Makuuchi, M., Bahlmann, J., Anwander, A. ve Friederici, A. D. (2009). *Segregating the core computational faculty of human language from working memory. PNAS*, 106(20), 8362-8367.

Türkçede Dilbilgisel Sayının İşlenmesinde Olası SNARC Etkisi

Ayşe Öykü Gündüz, Buse Karakaş, Prof. Dr. Bilal Kırkıcı

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Alan Bilgisi İki elle klavye üzerinde gerçekleştirilen deneylerde SNARC Etkisine göre katılımcıların tepki hızı, küçük sayılarla (örneğin, 1 veya 2) sol el ile daha hızlı; daha büyük sayılarla (örneğin, 8 veya 9) sağ el ile daha hızlıdır (Dehaene vd., 1993). Mevcut araştırmada, sayılarla gözlemlenen bu fenomenin Türkçedeki dilbilgisel sayıda (tekil/çoğul sözcüklerde) gözlemlenip gözlenmeyeceği incelenecektir. Yöntem PsychoPy üzerinde hazırlanan deneyimizde ekranda harf dizisi çıkacaktır ve katılımcılar öncelikle bu harf dizisinin Türkçe bir kelime oluşturup oluşturmadığını (Bas/Basma Görevi, Eng. Go/No-Go Task), oluşturuyor ise bir mi yoksa birden fazla nesneye mi gönderimde bulunacağına karar vermesi istenilir (teklik çokluk yargı görevi, Eng. Parity Judgement Task). Bu görevde iki elle klavye üzerinde gerçekleştirilen deneyimizde katılımcılardan kelimelerin tekil veya çoğul olmasına göre, sol ve sağda bulunan iki tuştan birine basmaları istenir (A ve L gibi). Deneyde toplam 80 kelime olup, bunlardan yirmisi gerçek kelime (Eng., filler), kırkı sahte kelimeler olmakta ve 20 tanesi hedef kelimedendir. Kullanılacak olan hedef kelimeler, Türk Ulusal Derlemi (Aksan vd., 2012) ve Tekcan ve Göz (2005) tarafından kaleme alınan Türkçe Kelime Normları kitabındaki sıklık, imgelebilirlik ve somutluk düzey ölçütleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Bu kaynakta; somutluk ve imgelebilirlik, 7'li Likert-Scale ile ana dili Türkçe olan katılımcıların değerlendirme ölçütlerine göre yapılmıştır. Mevcut araştırma için seçilen hedef kelimeler ise bu ölçüğe göre daha yaygın, somut, ve imgelebilir cansız isim kelimelerden seçilmiştir. Verilerin anadili Türkçe olan ve 18-25 yaş aralığındaki 80 katılımcıdan toplanması planlanmaktadır. Veri analizinde tepki süreleri milisaniye cinsinden analiz edilecek olup yanlış cevaplar analize dahil edilmeyecektir. Bulgular & Tartışma Veri toplama süreci Nisan ayı içinde biteceğinden henüz herhangi bir bulgu yoktur. Zihinsel sayı doğrusu kavramıyla açıklanan SNARC Etkisi; zihnimizdeki sayıların soldan sağa doğru artış yönünü, soldan sağa doğru giden dil yazı sistemi ile açıklar (Shaki ve Fischer, 2008). Türkçedeki SNARC etkisi çalışmaları yetersiz bulunmuştur (Bulut vd., 2023). Öngörülen Sonuç Türkçe de SNARC Etkisinin gözüktüğü Batı dilleri gibi soldan sağa yazıldığından bu araştırmada tekil sözcüklerin sol el ile, çoğul sözcüklerin ise sağ el ile daha hızlı tepki gözlemlenmesi beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: SNARC Etkisi, Dilbilgisel Sayı.

Kaynaklar

- Aksan, Y., Aksan, M. Koltuksuz, A., Sezer, T., Mersinli, Ü., Demirhan, U., Yılmaz, H., Atasoy, G., Öz, S., Yıldız, İ., ve Kurtoğlu, Ö. (2017). *Türk Ulusal Derliyatı*. Erişim tarihi: 17 Şubat 2024, <https://www.tnc.org.tr/tr/>
- Bulut, M., Hepdarcan, I., Palaz, E., Çetinkaya, H., & Dural, S. (2023). *No SNARC Effect among left-to-right readers: Evidence from Turkish sample*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/a8dwg>
- Dehaene, S., Bossini, S., & Giraux, P. (1993). *Parite ve sayı büyüklüğünün zihinsel temsili*. *Deneyel psikoloji dergisi: Genel*, 122(3), 371.
- Shaki, S., & Fischer, M. H. (2008). *Uzayı sayılara okuma – SNARC etkisinin diller arası karşılaştırması*. *Biliş*, 108(2), 590-599.
- Tekcan, A. İ., & Göz, İ. (2005). *Türkçe kelime normları: 600 kelimenin imgelem, somutluk, sıklık değerleri ve çağrışım setleri*. Boğaziçi Üniversitesi.

Türkçede Olay Okumaları

Ömer Çağrı Uğurlu

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Bu sunumun amacı Türkçede nesne ve olay okuması içeren tümcelerın anlambilimsel analizini yapmak ve farklarını ortaya koymaktır. Anlambilimde niceleyiciler, nesne kümeleri arasında ilişki kuran bir işlem olarak incelenmektedir (ör: her(A)(B) \Leftrightarrow A \subseteq B, Barwise&Cooper 1981). Ancak doğal dillerde nesnelere ek olarak olayların da sayılabileceği gözlenmiştir (Krifka, 1990). Örneğin, (1)'deki tümce Kapadokya'yı 1.000.000 farklı turistin ziyaret ettiği önermesine ek olarak Kapadokya'ya 1.000.000 turist ziyareti yapıldığını ifade etmek için de kullanılabilir. Bu yıl Kapadokya'yı 1.000.000 turist ziyaret etti. Bu tümcenin olay okumasında aynı turist birden fazla ziyarette bulunabileceği için toplam turist sayısının 1.000.000 olması gerekli değildir. Niceleme ifadesinin tümce içindeki konumu sayılanın nesne mi yoksa olay mı olduğu üzerinde etkilidir. Örneğin niceleme ifadesinin başta olduğu (2) gibi bir tümcede nesne okumasının daha ön planda olduğu görülebilir. 1.000.000 turist bu yıl Kapadokya'yı ziyaret etti. Bu ayırım, olumsuzluk operatörü altında daha da belirgin hale gelmektedir. Tümce başındaki niceleyiciler için nesne okuması netleşirken (3), eyleme bitişik konumdaki niceleyiciler için olay okuması netleşmektedir (4). 1.000.000 turist bu yıl Kapadokya'yı ziyaret etmedi. Bu yıl Kapadokya'yı 1.000.000 turist ziyaret etmedi. Türkçede saymanın standart analizine baktığımızda (2)'deki örneğin doğruluk koşullarının (5)'teki gibi nesne okuması şeklinde olduğu görülecektir. 1'dir $\text{avea } \exists X. \text{Turist}(X) \wedge \text{ziyaret-etti}(X, \text{Kapadokya}) \wedge |\text{atom}(X)| = 1.000.000$, öyle ki $\text{atom}(t1+t2+t3) = \{t1, t2, t3\}$ Olay sayımı okumalarının analizinin yapılabilmesi için ilgili gösterime olay argümanının eklenmesi gerekmektedir (Coppock & Champollion, 2022). Bu analizde "ziyaret etti" yüklemının anlamsal değeri aşağıdaki gibidir. $[[\text{ziyaret etti}]] = \lambda x . \lambda y . \lambda e. \text{ziyaret}(e) \wedge \text{konu}(e) = x \wedge \text{edici}(e) = y$ Bu şekilde, (1) için, nihai olarak (7)'deki analize ulaşılabilir (Liao, 2018): $\exists X. \text{Turist}(X) \wedge \{e: \text{ziyaret}(e) \wedge \text{minimal}(e) \wedge \text{konu}(e) = \text{Kapadokya} \wedge \text{edici}(e) = x \in \text{atom}(X)\} = 1.000.000$ Böylece Kapadokya'ya yapılan edicisi çoğul turist bireyi olan minimal ziyaret eylemlerinin sayısı belirtilmiş olur ki, bu da olay okumasına denk düşer. (2)'de ve (3)'te nesne okumasının belirgin olmasının nedeni, niceleyici içeren Belirleyici Öbeğinin nesne soyutlaması yapacak şekilde özne konumuna yükselmesidir. Bu tezin detayları konuşmada verilecektir.

Anahtar Sözcükler: Anlambilim, olay okuması, olay.

Kaynaklar

- Barwise, J. ve R. Cooper (1981). *Generalized Quantifiers and Natural Language*. Stanford University, University of Wisconsin, Madison.
- Coppock, E. ve L. Champollion (2022). *Invitation to Formal Semantics*. Boston University, New York University.
- Donazzan, M. (2013). "On counting and measuring events". Université Paris Diderot.
- Krifka, M. (1990). "Four Thousand Ships Passed Through The Lock: Object-Induced Measure Functions on Events". *Linguistics and Philosophy*.
- Liao, H. (2018). "Event Counting with Chinese Ci". National Chiao Tung University.

VowSpace: Bir Ünlü Formant Analizi Uygulaması

Ali Çağan Kaya

Hacettepe Üniversitesi

Ünlüye ve konuşura bağlı olarak değişen ünlü formant frekansı, sesbilgisel ve toplumdilbilimsel betimlemelerde oldukça önemli bir yere sahiptir. Belirtilen bu frekansların anlamlı biçimde yorumlanması, belirli bir dile, dil değişkesine ve konuşura ilişkin ünlü formant değerlerinin elde edilmesini sağlar. Bu çalışma, belirli bir dil, dil değişkesi ya da konuşur tarafından üretilen ünlülerin formant değerlerini ünlü alanına (İng. vowel space) yerleştirmek amacıyla geliştirilen "VowSpace" adlı uygulamayı tanıtmaktadır. Uygulamanın hazırlanışı sırasında ilk olarak R programlama dili (R Core Team, 2021) üzerinde bir veri seti kullanılarak ünlü formant frekanslarını ünlü alanına yerleştiren bir taslak kod hazırlanmıştır. Program, ardından Python (Van Rossum & Drake, 1995) diline uyarlanıp PyQt5 (PyQt, 2012) kütüphanesi kullanılarak yazılan bir arayüze yerleştirilmiştir. Bu bakımdan geliştirilen uygulama, belirli bir veri seti biçiminde uygulamaya sağlanan girdi üzerinde normalleştirme işlemini uygulamakta ve Matplotlib (Hunter, 2007) kütüphanesini kullanarak bir dağılım grafiği ile ünlü alanını görselleştirmektedir. Uygulama, "Audio Analysis Tools" (Tür. ses analizi araçları) adlı Praat (Boersma & Weenink, 2021) kaynak kodunu kullanan ikinci bir pencere yardımıyla girdi sağlanan ses dosyalarının bir grafiğini oluşturup formant, şiddet ve perde gibi özelliklerin görselleştirilmesini de sağlayabilmektedir. Bu veriler, ardından ana pencereye aktarılıp bir ünlü alanı oluşturmakta kullanılabilmektedir. Bununla birlikte uygulama, el ile girilen veriyi veya üzerinde değişiklik yapılmış veri setlerini .csv ya da .xlsx, çizilen grafikleri ise .jpg ya da .png dosya uzantılarıyla kaydetme olanağı da sağlamaktadır. Uygulamanın sonraki aşamalarında uygulamaya ses kayıt seçeneği, veri üzerinde uygulanmak üzere farklı normalizasyon yöntemleri ve verileri kendi içinde gruplandırma özelliklerinin eklenmesi planlanmaktadır. VowSpace, GitHub platformu aracılığıyla düzenli olarak geliştirilip güncellenmektedir. Uygulamanın kaynak koduna yine GitHub aracılığıyla özgür yazılım etiği çerçevesinde erişim sağlanabilmektedir. Türkiye’de ünlü alanı üzerine yürütülen çalışmaların pek azında normalizasyon işlemi gerçekleştirildiği (Aydın & Uzun, 2020) düşünüldüğünde, geliştirilen VowSpace uygulamasının farklı dil, dil değişkesi ya da konuşucuların dağılımında bulunan ünlüleri ünlü alanına yerleştirmeyi amaçlayan araştırmacılara çalışmalarında dinamik bir uygulamayla çalışma olanağı sunarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Sesbilim, ünlü formant analizi, ünlü alanı, ünlü normalizasyonu.

Kaynaklar

- Aydın, Ö., & Uzun, İ. P. (2020). *Ünlü formant normalizasyonu: R programlama dilinde bir uygulama. İ. P. Uzun (Yay. haz.), Kuramsal ve uygulamalı sesbilim: Kavramlar, terimler içinde (ss. 297-322). Seçkin Yayıncılık.*
- Boersma, P., & Weenink, D. (2021). *Praat: doing phonetics by computer [Yazılım]. Version 6.1.38, retrieved 2 January 2021 from <http://www.praat.org/>*
- Hunter, J. D. (2007). *Matplotlib: A 2D graphics environment. Computing in Science & Engineering, 9(3), 90-95.* <https://doi.org/10.1109/MCSE.2007.55>
- R Core Team. (2021). *R: A language and environment for statistical computing. [Yazılım]. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria.*
- Van Rossum, G., & Drake, Jr. F. L. (1995). *Python reference manual.* Centrum voor Wiskunde en Informatica Amsterdam.

Züzü ve Kapalı Seslem Kısalması

Göktuğ Börü

Selçuk Üniversitesi

Somalice ve Almanca gibi bazı dillerde uzun ünlüler, çevresindeki ünsüzler ne olursa olsun uzunluk yönünden bir değişkenlik göstermezken Çekçe ve Türkçe gibi diğer dillerde uzun ve kısa ünlüler değişkenlik gösterebilmektedir. Somalicede [maalin] ‘gün.t’ ve [maalm] ‘gün.ç’ örneklerinden görüleceği üzere, uzun ünlünün sonrasında tek bir ünsüzün ya da bir ünsüz kümesinin bulunmasının, ünlünün uzunluğu üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle, Somalicede bir ünlünün uzun olması bulunduğu seslemin kapalı ya da açık olmasına bağlı değildir. Türkçede ise, Arapça ya da Farsçadan ödünçlenen sözcüklerdeki değişkenlik gösteren ünlüler kapalı seslem içerisinde (_Z.ZÜ ve _Z#) kısa, açık seslem içerisinde (_ZÜ) uzun olarak yüzeye çıkmaktadır. Dallanan önseslerin ve çekirdeklerin bulunmadığı ZÜZÜ Sesbilim çerçevesinde, açık seslemde bir ünlünün uzun olması için, dolu bir çekirdeğin yanındaki boş ZÜ’nün çekirdeğinin, sonrasında gelen dolu bir çekirdek tarafından yetkilendirilmesi gerekmektedir (Scheer, 2004; Scheer & Ziková, 2010). Kapalı seslem kısalması adı verilen olgu ise sözü edilen boş ZÜ’nün çekirdeğinin yetkilendirilmediği durumlarda gerçekleşmektedir. Böyle bir çözümleme, sesbilimsel yönden anlamlıdır ve tamamıyla soyut olan # ya da + gibi sesbilimsel yönden anlamsız ayırıcı imlerle oluşturulmuş kurallara gereksinim duyulmamasını sağlamaktadır. Arapçadan ödünçlenen zaman sözcüğü (1a)’da yalın durumunda, (1b)’de ise belirtme durumunda gösterilmiştir. Sözlükçede ikinci ünlüden (Ü2) sonra boş bir ünsüz ve çekirdek (ZÜ3) bulunduran zaman, (1a)’da gösterildiği üzere yalın durumda [zaman] olarak yüzeye çıkmaktadır çünkü boş olan Ü4, Ü3’ü yetkilendirememektedir. (1b)’de belirtme durum eki ile birlikte yüzeyde [zama:ni] görünmektedir. Bunun nedeni, dolu olan Ü8’in Ü7’yi yetkilendirmesi ve sonucunda Ü6’daki dolu çekirdeğin Ü7’ye yayılmasıdır.

Anahtar sözcükler: ZÜZÜ, uzun ünlü, kapalı seslem kısalması, Türkçe.

Kaynaklar

Scheer, T. (2004). *A lateral theory of phonology. Volume 1: What is CVCV and why should it be?* De Gruyter.
Scheer, T., & Ziková, M. (2010). *The coda mirror v2. 57(4)*, 411–431. *Acta Linguistica Hungarica*.